

Anmälan mot Skolverket; fråga om myndighetens kontakt med en 17-årig elev som lämnat ut uppgifter om ett nationellt prov på sin blogg

Beslutet i korthet: En 17-årig elev lämnade ut information om ett nationellt prov på sin blogg. Skolverket tog kontakt med eleven och bad honom att ta bort informationen med hänsyn till bl.a. de konsekvenser som en publicering skulle kunna få för återanvändningen av det aktuella provet.

Utgångspunkten bör enligt JO:s mening vara att Skolverket ska kontakta den underåriges vårdnadshavare om det uppstår en sådan situation som var aktuell här. Med hänsyn till vad som kommit fram om elevens ålder och övriga omständigheter anser JO att det i det här fallet kan godtas att Skolverket tog kontakt med eleven och inte med hans vårdnadshavare trots att frågorna rörde ett komplicerat ämne.

Enligt JO uttryckte sig Skolverket i vissa delar mindre lämpligt vid kontakterna med eleven, som tog illa vid sig och upplevde att han blev anklagad för sekretessbrott. Samtliga kontakter ägde dock rum under ett par timmar och eleven fick klart för sig att myndigheten inte anklagade honom för något brott. JO riktar därför inte någon kritik mot Skolverket för myndighetens agerande.

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot Skolverket. Han anförde i huvudsak följande:

Den 4 maj 2013 skrev han ett inlägg på sin blogg som riktade sig mot Skolverket och hur de nationella proven var utformade. Han startade även en namninsamling mot Skolverket angående detta. Den 13 maj 2013 blev han kontaktad per e-post av BB, undervisningsråd hos Skolverket, som skrev att han hade publicerat information om proven som Skolverket kan komma att återanvända. På begäran ringde han upp BB. Han spelade in samtalet. BB hänvisade till sekretess och förklarade att Skolverket skulle konsultera jurister för att se vilka åtgärder som kunde vidtas. Han blev ombedd att ta bort innehållet från webbplatsen, trots att elever inte omfattas av den sekretess som gäller för nationella prov. I ett senare e-postmeddelande förklarade BB att han inte menade att anklaga honom för något brott. TV4:s Nyheterna sände ett inslag om händelsen. I inslaget menade BB att han inte hade gjort något fel trots att en expert på yttrandefrihet ansåg att agerandet var tvivelaktigt. Dagen efter inslaget skrev Skolverket på sin Facebooksida att elever inte omfattas av sekretess trots att myndigheten tidigare hade hävdad det

motsatta. – Det var obehagligt att som minderårig elev bli kontaktad av Skolverket och uppmanad att radera information från en privat webbplats. Han upplevde att myndigheten försökte inskränka hans yttrandefrihet. Skolverket borde ha kontaktat hans vårdnadshavare eller gjort en polisanmälan. – Skolverket har inte informerat lärarna om att eleverna inte får diskutera de nationella proven. Skyldigheten att informera borde ingå i myndighetens uppdrag. Om minderåriga ska förväntas förstå måste informationen vara tydlig.

Utredning

JO begärde att Skolverket skulle yttra sig över anmälan. Skolverket anförde i huvudsak följande i remissvaret (bilagor har här utelämnats):

Bakgrund

I samband med att AA i maj 2013 publicerade uppgifter om skrivprovet i kursen tyska 4 i gymnasieskolan (provet) på sin blogg, hade BB, undervisningsråd vid Skolverket, kontakt med AA per telefon och mail.

Rättslig reglering

I 17 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) anges att sekretess gäller för uppgift som ingår i eller utgör underlag för kunskapsprov, om det kan antas att syftet med provet motverkas om uppgiften röjs. Denna bestämmelse om provsekretess omfattar inte enbart nationella prov, utan kan även omfatta andra prov.

Flerparten av Skolverkets prov återanvänds under flera år som ett led i Skolverkets arbete med regeringsuppdraget att kvalitetssäkra de nationella proven. I detta regeringsuppdrag anges att Skolverket ska kvalitetssäkra ämnes- och kursproven så att de kan användas för att bedöma kunskapsutvecklingen över tid, bl.a. genom att säkerställa att proven håller en jämn svårighetsgrad så det blir möjligt att år från år följa och jämföra olika skolors och huvudmäns resultat från de nationella proven (regeringsbeslut U2011/6543/S), sid. 1, punkt 4). En sekundär anledning till att återanvända prov är att det är kostnadskrävande att konstruera och ta fram nya prov, så även ur ett kostnadsperspektiv finns det fördelar med att återanvända prov.

I rättspraxis anses de så kallade standardiserade proven, det vill säga prov som upprepas, vara sekretesskyddade så länge samma provhandlingar används (prop. 1979/80:2, del A, sid. 138). Stöd för att sekretess kan antas föreligga under den tid som uppgifter i prov återanvänds finns i domar av Kammarrätten i Stockholm (bl.a. målnummer:1846-1998, dom 1998-03-24) och i domar av Regeringsrätten (Regeringsrättens årsbok 1991, not 20 och 21). Kammarrätten delade i mål nr 1846-1998 Skolverkets uppfattning att Skolverkets centralt fastställda prov kan skyddas under en avgränsad tidsperiod av i första hand pedagogiska skäl men också av ekonomiska skäl.

Skolor med offentlig huvudman ska beakta bestämmelsen om provsekretess i offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen är däremot inte tillämplig för fristående skolor eller privatpersoner.

Handläggarens redogörelse

BB har lämnat följande redogörelse.

Min direkta kommunikation med AA bestod av en mailväxling och ett telefonsamtal. Någon ytterligare direktkontakt med mig eller min chef har inte tagits av

AA. Telefonsamtalet spelade AA in utan min vetskap. Såväl samtalet som mailen skickades till TV 4, som därefter gjorde två nyhetsinslag om händelsen. AA har därefter indirekt vänt sig till Skolverket genom sin blogg.

Jag blev den första veckan i maj 2013 uppmärksam på AA:s blogg och upprop om de nationella proven. I hans text beskriver han ur minnet innehållet i uppgiften till ett skrivprov i tyska för gymnasiets kurs tyska 4. Provet kommer från en provbank i moderna språk som endast lärare har tillgång till. AA har dock själv genomfört uppgiften som prov. Provmaterialen är sekretessreglerade och återanvänds under många år. Om provuppgifter blir publicerade och allmänt kända för eleverna i förväg riskerar resultaten att bli missvisande och likvärdigheten vid betygssättningen sämre. I detta fall är det troligt att många elever skulle göra provet under maj månad och det är då inte bra om uppgiften ligger publicerad och åtkomlig publikt. Vi höll därför sidan under uppsikt för att försöka se hur stor spridningen kunde tänkas vara.

Jag kom den 13 maj 2013 överens med min närmaste chef CC att vi skulle se om AA frivilligt kunde ta bort den information som handlar just om detaljerna i tyskaprovet. Eftersom vi kontaktade en elev i gymnasieskolan och det kan kännas obehagligt att bli direkt uppringd av någon på Skolverket, beslutade vi att skicka ett mail och be honom ta kontakt med oss. Det skulle också ge honom möjlighet att låta en förälder eller lärare ta samtalet i stället. Någon större fara för att kontakten skulle kännas obehaglig kände vi dock inte då AA i sin blogg berättar om att han har haft och har kontakter med bl.a. rikspolitiker. Han skriver också i bloggen att provet han gjort ska lösas av elever som är runt 18 år.

I ett mail (se bilagan, mail 1) ber jag honom ta kontakt med oss på telefon för att vi vill prata dels om publiceringen av innehållet i provet, dels ge honom möjlighet att ställa frågor om proven.

Det primära syftet med telefonsamtalet med AA var att tala om att vi gärna såg att detaljerna om provet togs bort och förklara varför vi önskar det. För att förklara den något svårtolkade formuleringen om att proven ska återanvändas av Skolverket tog jag upp sekretessen och att det inte är meningen att vissa elever ska känna till innehållet i förväg. Jag poängterade att det inte var fråga om en rättsak eller ett brott utan att vi ber honom "vara så snäll och" ta bort informationen. Han svarar att han inte står för proven och frågar varför han då ska stötta det som han tycker är fel. Jag försöker då förmedla vilka konsekvenser en publicering kan få för betygssättningen. Han menar att det inte är hans problem. Han frågar vad som händer om han inte tar bort informationen och jag svarar att det inte händer någonting annat än att provet kanske inte kan användas såsom det är avsett. Eftersom jag förstår att AA inte tänker ta bort informationen går jag över till det andra syftet med vår kontakt, nämligen att erbjuda honom en möjlighet att ställa frågor om de nationella proven. Han tvekar då och verkar inte ha tänkt på detta men ställer ändå en fråga som jag försöker besvara. I slutet av samtalet ber jag honom än en gång att överväga att ta bort informationen samt önskar honom lycka till med sin kampanj.

Efter telefonsamtalet mailar AA en fråga till mig där han säger att han känner sig anklagad för ett brott (se bilagan, mail 2). Jag blir lite förvånad att han uppfattat vårt samtal så och förtydligar att jag inte anklagar honom för något brott och att jag endast hade bett honom ta bort den information som gällde provet (se bilagan, mail 3).

I sin anmälan anger AA att han tyckte att det var djupt obehagligt att bli kontaktad. Det är förstås mycket beklagligt att han känner så. Syftet var aldrig att orsaka obehag. Det kan förstås kännas obehagligt eftersom han inte var villig att göra det vi bad honom om och han följaktligen fick säga emot mig. Jag vet att jag *inte* har sagt att han begått brott, att jag har hotat med repressalier eller uttryckt mig nedsättande. Jag har heller inte påstått att sekretessen skulle göra att han inte får prata om innehållet i provet. Kontakten gällde hans publicering till en större allmänhet. Det obehagliga måste då ligga i det sätt jag formulerade mig eller det

sätt som jag talade med honom. Den enda punkt jag själv tänkte på efter samtalet var att jag nämnde kontakten med Skolverkets jurist i slutet av samtalet. Det kan ju indirekt ha uppfattats som om jag tänkte gå vidare med ärendet juridiskt. Eftersom han mailade och frågade mig direkt efteråt kunde jag ändå inte tänka mig att det skulle råda någon missuppfattning om detta när vår kommunikation var över.

Skrivprovet i kursen tyska 4 i gymnasieskolan

Provet som AA skrev om på sin blogg är inte ett obligatoriskt nationellt kursprov, utan ett prov som lärare får välja om de vill genomföra med sina elever. Med ett lösenord får lärarna tillgång till provet som finns i Provbanken på Skolverkets webbplats. Om läraren vill använda sig av provet får han eller hon bestämma en lämplig tidpunkt för genomförande i slutet av kursen. Skolverket uppskattar att majoriteten av de elever som läser den aktuella kursen genomför provet.

Vid den tidpunkt då AA publicerade uppgifter om provet på sin blogg var det fortfarande många elever som ännu inte hade genomfört provet den terminen. I nuläget finns det inte något annat prov i Provbanken som prövar den skriftliga förmågan i kursen tyska 4 i gymnasieskolan. Provet är tänkt att användas under fler terminer.

Handläggningen av det anmälda ärendet

Bestämmelsen om provsekretess i 17 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen är inte tillämplig för privatpersoner. Av den utredning som Skolverket har tagit del av framgår att BB har bett AA att frivilligt ta bort uppgifterna om provet från sin blogg. BB har inte hävdat att AA har begått något brott utan förklarat vilka konsekvenser en publicering av uppgifterna kan få för betygssättningen och att provet kanske inte kan användas för sitt syfte. Som tidigare angivits finns det i nuläget inte något annat prov som prövar skrivförmågan i kursen 4 i tyska i gymnasieskolan och provet är avsett att användas under fler terminer. Mot denna bakgrund bad BB AA att frivilligt ta bort de publicerade uppgifterna. Skolverket anser att BBs förfrågan var skälig.

Skolverket har inte tagit del av telefonsamtalet som blev inspelat av AA.

AA har anfört att Skolverket borde ha kontaktat hans vårdnadshavare eller skola då han är minderårig. AA är 17 år gammal och av hans blogg framgår att han har kontakt med rikspolitiker, driver eget företag som frilansjournalist och arbetar som föreläsare. Skolverket anser att BB gjorde en riktig bedömning utifrån AA ålder och mognad när han, efter samråd med sin chef, kontaktade AA per mail. AA gavs även möjlighet att ringa till Skolverket med föräldrar eller skolpersonal närvarande, i det fall han upplevde kontakten med Skolverket obehaglig.

AA har även anfört att Skolverket måste vara tydligare om minderåriga elever ska förväntas förstå sekretesshänvisningen på proven. Skolverket kan förstå att det är svårt för elever att förstå sekretesshänvisningen. Denna är framförallt riktad till skolpersonalen. För att eleverna ska förstå vad det innebär med provsekretess bör lärarna informera eleverna om innebörden, även om bestämmelserna om sekretess inte gäller för elever. Det är viktigt att lärarna informerar eleverna om konsekvenserna av att provuppgifter sprids och blir kända, det vill säga att proven inte kan användas för sina syften och att betygssättningen kan bli felaktig. Detta gäller inte minst för prov som används under flera år.

Skolverket kommer att se över utformningen av sekretesshänvisningen för att se om denna kan göras mer tydlig. Skolverket kommer även att upplysa lärare om vikten av att de informerar sina elever om provsekretessen och konsekvenserna av att provuppgifter blir kända.

Till remissvaret hade Skolverket fogat e-postkonversationen mellan BB och AA. Jag redovisar här de aktuella e-postmeddelandena:

Den 13 maj 2013, kl. 8.51 (från BB)

Hej AA!

Jag är ansvarig för de nationella proven i engelska och provmaterialen i moderna språk på Skolverket. Vi följer förstås diskussionerna om proven i olika medier och vi har också läst ditt inlägg på change.org. Vi har förstås inget emot att du uttrycker dina synpunkter och agerar utifrån dem. Tvärtom välkomnar vi synpunkter på proven och deras användning. Det är förstås ingen slump att proven är utformade som de är. Nu lämnar du dock i din text ut information om enskilda prov som kan komma att återanvändas av Skolverket. Detta är problematiskt. Vi skulle därför vilja be dig kontakta oss snarast på telefon. Du kan då också passa på att ställa frågor runt varför proven ser ut som de gör. Kontakta mig direkt eller min enhetschef CC

Den 13 maj 2013, kl. 10.30 (från AA)

Hej BB!

Jag har nu läst 17 kap. 4 § i offentlighets- och sekretesslagen för att förstå om jag har begått det brott ni hävdar.

Det är svårt att förstå hur jag bryter mot detta, kan du utveckla?

Den 13 maj 2013, kl. 10.58 (från BB)

Hej!

Mitt syfte med vårt samtal var aldrig att anklaga dig för något brott. Jag var också noga med hur jag formulerade mig om detta. Jag har bett dig ta bort information från internet som avslöjar innehållet i nationellt provmaterial. Skolor måste göra sekretessprövning innan de får lämna ut prov som återanvänds av Skolverket. Någon sådan förpliktelse gäller inte för privatpersoner. Om information om prov publiceras av privatpersoner brukar vi be personen i fråga att ta bort informationen. Detta brukar också vanligtvis ske.

AA kommenterade remissvaret och anförde bl.a. följande. BB uppmanade honom att ta bort uppgifterna om provet eftersom de var sekretessbelagda och hävdade att han bröt mot sekretessen. Det tolkade han som att BB menade att han hade begått ett brott. Vidare upplevde han inte att han hade något annat val än att ta bort uppgifterna.

AA skickade också in en transkription av telefonsamtalet mellan honom och BB. Relevanta delar av transkriptionen har följande lydelse:

50 **BB:** Ja, alltså jag uppmanar dig att ta bort dem eftersom de är sekretessbelagda.

Du

51 bryter mot sekretess. Men vi kommer ju naturligtvis inte att polisanmäla detta på

52 något sätt, eftersom du inte är en myndighet på något sätt. Men vi vore ju väldigt

53 glada om du ändrar i texten så att du inte avslöjar vad det är man ska göra i

54 proven.

---

110 Så vad jag

111 gör, eftersom jag pratat med dig då, det är det att vi pratar med juristen bara och

112 frågar juristen "Kan vi göra något mera?", annars så sker det ju naturligtvis

ingenting

113 mer.

Skolverket fick möjlighet att yttra sig och anförde bl.a. följande. Enligt BB, som nu har lyssnat på telefonsamtalet, sade han till AA att "det bryter mot sekretess",

vilket AA uppfattade som ”du bryter mot sekretess”. Skillnaden går inte att urskilja på inspelningen. BB har klargjort för AA att han inte velat anklaga honom för något brott. Det är beklagligt att AA när telefonsamtalet avslutades inte var säker på hur reglerna kring provsekretess såg ut och i vilken mån dessa var tillämpliga i hans situation.

Bedömning

Enligt 17 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, gäller sekretess för uppgift som ingår i eller utgör underlag för bl.a. kunskapsprov under en myndighets överinseende, om det kan antas att syftet med provet motverkas om uppgiften röjs. Bestämmelsen har framför allt betydelse för standardiserade prov som återanvänds, t.ex. nationella prov. Så länge samma prov används gäller sekretess för uppgifterna i proven (se Lenberg, Geijer och Tansjö, Offentlighets- och sekretesslagen [1 januari 2014, Zeteo] kommentaren till 17 kap. 4 §).

Förbud mot att röja eller utnyttja uppgifter som är sekretessbelagda gäller för myndigheter och de som är anställda eller har uppdrag hos myndigheten (2 kap. 1 § OSL). Privatpersoner omfattas alltså inte av bestämmelserna om sekretess. Att AA lämnade ut uppgifter om ett nationellt prov på sin blogg stred därför inte mot någon sekretessbestämmelse.

Frågan är om det var godtagbart att Skolverket kontaktade AA och om myndigheten vid den kontakten agerade korrekt.

Skolverket har i remissvaret beskrivit att en stor del av de nationella proven återanvänds under flera år, dels som ett led i myndighetens arbete för att bedöma elevers kunskapsutveckling över tid, dels för att det är kostnadskrävande att utveckla nya prov. Det är naturligtvis viktigt att innehållet i de nationella proven inte sprids till de elever som ska göra proven. Av den anledningen har jag förståelse för och ser inget hinder mot att myndigheten håller sig informerad om huruvida uppgifter om proven offentliggörs i olika sammanhang. Om det kommer till myndighetens kännedom att någon lämnar ut information om ett nationellt prov på en webbplats, har jag i princip ingen invändning mot att myndigheten tar kontakt med den eller de som lämnar ut informationen och vädjar till dem att ta bort uppgifterna. Hur en sådan kontakt ska tas måste bedömas i varje enskilt fall.

I det här fallet var det en 17-årig elev som hade lämnat ut information om ett nationellt prov. Av bestämmelserna i föräldrabalken framgår att det är vårdnadshavarna som har det huvudsakliga ansvaret för barn. I det ansvaret ligger bl.a. att föra barnets talan. Rent generellt gäller att vårdnadshavare ska ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med barnets stigande ålder och utveckling. En underårig kan i vissa fall föra sin talan själv. I frågor som rör personliga angelägenheter bör det kunna ske om han eller hon kan antas förstå sakens innebörd (se Walin och Vängby, Föräldrabalken [den 1 januari 2014, Zeteo] kommentaren till 6 kap. 2 §).

Det framgår av remissvaret att Skolverket gjorde bedömningen att myndigheten kunde vända sig direkt till AA för att diskutera uppgifterna på webbplatsen. Skolverket grundade den bedömningen på AA:s ålder, att han haft kontakt med rikspolitiker, driver eget företag som frilansjournalist och arbetar som föreläsare.

Visserligen bör, enligt min mening, utgångspunkten vara att Skolverket ska kontakta den underåriges vårdnadshavare om det uppstår en sådan situation som var aktuell här. Med hänsyn till vad som har kommit fram om omständigheterna anser jag dock att det i det här fallet kan godtas att Skolverket valde att ta kontakt med AA och inte med hans vårdnadshavare trots att frågan rörde ett komplicerat ämne,

Den inledande kontakten via e-post togs den 13 maj 2013, kl. 8.51. Som framgår av redovisningen ovan förklarade BB i det e-postmeddelandet att den information som AA hade lämnat på en webbplats var ”problematisks”, och AA uppmanades att ”snarast” kontakta honom eller hans chef. AA ringde upp BB. Kl. 10.30, efter telefonsamtalet, skickade AA ett e-postmeddelande till BB där han ifrågasatte om han hade begått ”det brott ni hävdar”. BB skickade kl. 10.58 ett svar till AA där han förtydligade att syftet med telefonsamtalet inte var att anklaga AA för något brott.

Jag har inte lyssnat på upptagningen av det aktuella telefonsamtalet, utan bara tagit del av den transkription som AA har skickat in. Utifrån vad som har kommit fram om telefonsamtalet och kontakterna i övrigt har jag förståelse för att AA kan ha tagit illa vid sig. Det e-postmeddelande som AA skrev i anslutning till samtalet talar starkt för att han uppfattade att Skolverket ansåg att han hade gjort sig skyldig till sekretessbrott. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Transkriptionen visar att BB uttryckte sig mindre lämpligt i vissa delar. Även om han inte sa ”du bryter mot sekretess”, utan ”det bryter mot sekretess” gav det intryck av att AA hade begått ett brott genom publiceringen på webbplatsen. Jag delar också BB:s uppfattning att det var olyckligt att nämna att han skulle kontakta myndighetens jurister. Samtliga kontakter ägde dock rum under ett par timmar och AA fick i vart fall genom Skolverkets svar på hans e-postmeddelande klart för sig att myndigheten inte anklagade honom för något brott.

Sammanfattningsvis anser jag inte att det som har framkommit är tillräckligt för att rikta någon kritik mot Skolverket.

Ärendet avslutas.